

Motion

1980/81:1066

av Lars Werner m. fl.

om ändring i lagen om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen

Under hösten 1980 behandlades i riksdagen ett flertal motioner på arbetsrättens område. Motionerna sakbehandlades inte av utskottet, utan utskottet föreslog i stället att reformverksamheten på det arbetsrättsliga området skulle bli föremål för överläggningar mellan regeringen och arbetsmarknadens parter. Riksdagen beslutade också enligt utskottets förslag. Det finns ändå all anledning att från riksdagens sida markera en viljeinriktning vad gäller dessa frågor. Det är viktigt att avvisa de tongångar som nu allt oftare hörs i debatten, framför allt från företrädare för näringslivet, och som går ut på att göra inskränkningar i de arbetsrättsliga lagar som stiftades på 1970-talet.

Reformeringen på arbetsrättens område måste fortsätta. Det är också viktigt att dessa reformer ges en inriktning som underlättar de arbetandes kamp för ett bättre samhälle. Den avgörande frågan om makten över produktionen löses inte genom lagstiftning, men de arbetsrättsliga lagarna kan bidra till att underlätta dels de fackliga organisationernas arbete för omedelbara förbättringar av medlemmarnas villkor, dels den långsiktiga kampen för ett socialistiskt samhälle.

Från dessa utgångspunkter lägger vpk förslag till förändringar i de arbetsrättsliga lagarna. I denna motion behandlas lagen om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen och i den anser vi att följande förändringar är angelägna att genomföra.

Utvidgning av lagens omfattning

De tolkningar av lagen som gjorts innebär att fackligt förtroendevald enbart har rätt att på arbetstid ägna sig åt frågor som rör förhållandet till arbetsköparen. Interna föreningsangelägenheter, möjligheter att ta till vara medlemmarnas intressen i mera allmänna samhällsfrågor liksom politisk verksamhet faller utanför lagen.

Detta får den orimliga konsekvensen att fackligt förtroendevalda som arbetar med frågor som inte är kollektivavtalsreglerade utesluts från möjligheten att bedriva fackligt arbete på arbetsplatsen. Som exempel kan nämnas att i många fackföreningar finns valda s. k. ungdomsombud, som skall arbeta för att aktivera unga medlemmar till fackligt arbete. Kontakt med dessa unga medlemmar kan de förstås bara få på arbetsplatsen, speciellt

i storstadsområdena. Här lägger lagen hinder i vägen för deras möjlighet att fullgöra sitt fackliga uppdrag.

En annan orimlig konsekvens av lagens omfattning som nu finns är att fackligt förtroendevalda hindras att bevista en facklig konferens om exempelvis den fackliga strategin i industripolitiska eller socialpolitiska frågor. Däremot finns det ingen lag i världen som kan hindra arbetsköparen att på betald arbetstid sända delegater till liknande konferenser arrangerade av SAF.

Man kan naturligtvis då inte heller skilja ut politisk verksamhet ur lagens omfattningsområde. Fackliga frågor är i högsta grad politiska frågor och vice versa. Någon gränsdragning går inte att göra. Arbetarnas fackliga organisationer har också i sina stadgar formulerat politiska mål, som man förstås måste kunna verka för.

Vpk kräver därför att lagens omfattning utsträcks till att också omfatta interna föreningsangelägenheter, möjligheter att ta till vara medlemmarnas intressen i mera allmänna samhällsfrågor liksom politisk verksamhet.

Rätt för den fackliga organisationen att bestämma omfattningen och tiden för det fackliga uppdraget

I nuvarande lag skall omfattningen och tidsåtgången för facklig uppdrag bestämmas genom överläggning mellan arbetsköparen och den fackliga organisationen.

Vpk menar att den fackliga organisationen måste vara suverän och själv fullt ut bestämma i dessa frågor. Den fackliga organisationen och dess fackligt förtroendevalda har ju att ta till vara sina medlemmars intressen genom arbetsköparen. Att då inte facket självt får bestämma över tidsåtgång och omfattning av detta utan måste överlägga med arbetsköparen kan få den konsekvensen att arbetsköparen blir alltmer obenägen att gå med på fackets krav ju lyckosammare facket agerar ur medlemmarnas synvinkel. Att facket är beroende av arbetsköparen för att kunna bedriva verksamhet kan alltså innebära att facket tvingas avstå från att driva för medlemmarna berättigade krav.

Vpk kräver därför att den fackliga organisationen suveränt skall bestämma omfattningen av och tidsåtgången för det fackliga uppdraget.

Rätt till fackliga möten på betald arbetstid

Kravet på fackliga möten på betald arbetstid har vuxit sig allt starkare på senare år. Speciellt har de fackligt aktiva kvinnorna drivit detta krav som ett led i strävandena att få fler kvinnor fackligt aktiva. Som skäl för att inte delta i fackliga möten anger kvinnorna ofta problem med barnpassningen.

I nuvarande lagstiftning finns denna fråga inte reglerad. Vpk anser att rätten till fackliga möten på betald arbetstid skall skrivas in i lagen, och den

fackliga organisationen skall också här bestämma om omfattning och tidsåtgång.

Något "missbruk" kommer det knappast att bli fråga om. Under 1970-talet har det ju många gånger visat sig att de fackliga organisationerna värnat mera om sysselsättning och företag än vad arbetsköparna gjort.

Vpk kräver därför att rätten till fackliga möten på betald arbetstid skrivs in i lagen om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen.

Den fackliga organisationens rättigheter under konflikt

Frågan finns inte reglerad i gällande lagstiftning. Det finns dock enligt vår mening skäl som talar för att denna fråga regleras i lag. De lagar, avtal och andra överenskommelser som rör förhållandet mellan den fackliga organisationen som förening och arbetsköparen måste också gälla under en konflikt. Det skall alltså inte vara möjligt att stänga ute fackliga förtroendevalda från fackföreningslokaler belägna på arbetsplatsen. Inte heller skall arbetsköparen kunna vägra att fullfölja sina åtaganden att inkassera medlemsavgifter via data under konflikt eller avtalslöst tillstånd. Vi menar att fackets utvidgade rättigheter, som alla varit överens om, annars kan användas som ett slagträ emot facket under en konflikt. Arbetsköparna får ytterligare ett medel till sitt förfogande under en arbetskonflikt, och styrkeförhållandena förskjuts ytterligare till arbetsköparnas förman.

Vpk kräver därför att den fackliga organisationens rättigheter under alla förekommande konflikter regleras i förtroendemannalagen enligt ovan.

Tillträdesrätt till arbetsplatsen

De fackliga organisationerna har länge krävt att den fackliga organisationen skall ha tillträdesrätt till en arbetsplats där man har medlemmar organiserade. Denna rätt finns i dag inte reglerad i lag. Det innebär att arbetsköparen har möjlighet att förhindra att fackliga funktionärer eller förtroendevalda från avdelning och förbund besöker sina medlemmar på en arbetsplats. Möjligheterna för de fackliga organisationerna att bedriva facklig verksamhet på framför allt små arbetsplatser utan kollektivavtal är mycket beskurna, så länge denna fråga inte är reglerad i lag.

Likaså måste de fackliga organisationerna ha rätt att ge forskare och andra sakkunniga som man vill anlita tillträde till arbetsplatsen. Naturligtvis måste arbetsköparen kunna gardera sig emot industrispionage, men det är knappast av det skälet som facket ibland önskar anlita utomstående experter.

Vpk kräver att de fackliga organisationerna får tillträde till de arbetsplatser där man har medlemmar och att utomstående sakkunniga som de fackliga organisationerna anlitar också ges tillträde till arbetsplatsen.

Utökade ekonomiska rättigheter för de fackliga organisationerna och de fackligt förtroendevalda

De ekonomiska villkor som arbetsköpare resp. facklig organisation arbetar under är fortfarande mycket olika. Arbetsköparna förfogar över företagets hela budget och kan avsätta de summor som behövs för egen föreningsverksamhet. Summorna är dessutom avdragsgilla och alltså inte skattepliktiga. Den fackliga organisationen har däremot enbart tillgång till beskattade medlemsavgifter för att betala sin föreningsverksamhet, förutom de bidrag man indirekt får från arbetsköparen genom förtroendemannalagen.

Vpk menar att lagen måste förstärkas när det gäller dessa ekonomiska rättigheter. Facket måste få möjlighet att anlita utomstående experter – s. k. arbetstagar konsulter – på arbetsköparnas bekostnad. Likaså måste de fackligt förtroendevalda ersättas i samma utsträckning när man utöver sitt fackliga uppdrag som när man arbetar med sitt vanliga arbete. Övertidssättning och traktamente skall alltså utgå som om man vore i tjänst.

Utvidgning av begreppet facklig organisation

Lagen om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen gäller i dag enbart fackliga organisationer som har kollektivavtal med arbetsköparorganisation. Arbetsköparna kan alltså, genom att vägra att teckna kollektivavtal med en facklig organisation, hindra denna fackliga organisation från att bedriva facklig verksamhet i normal omfattning.

Det blir alltså arbetsköparna som i praktiken bestämmer vilka organisationer som får möjlighet att bedriva facklig verksamhet. Vpk menar att det måste vara de anställda som genom medlemskap i facklig organisation ger denna organisation mandat att företräda medlemmets intressen.

Vpk kräver därför att facklig organisation som företräder minst en femtedel av de anställda omfattas av lagen om facklig förtroendemans ställning.

Sanktionsbestämmelserna

I lagen om facklig förtroendemans ställning finns inskrivet att arbetstagarorganisation kan åläggas skadestånd. Vpk menar att dessa sanktionsbestämmelser skall utgå ur lagen. Det kan inte vara rimligt att arbetsdomstolen i sista hand skall kunna avgöra de fackliga organisationernas verksamhet.

Vpk kräver därför att skadeståndsskyldigheten försvinner ur lagen.

Hemställen

Med hänvisning till det ovan anförda föreslås

1. att riksdagen uttalar att reformeringen på det arbetsrättsliga området skall fortsätta.
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om förändringar i lagen om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen och hemställer hos regeringen om förslag härom.

Stockholm den 23 januari 1981

LARS WERNER (vpk)

EIVOR MARKLUND (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

EVA HJELMSTRÖM (vpk)

KARIN NORDLANDER (vpk)

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

BERTIL MÅBRINK (vpk)

MARIE-ANN JOHANSSON (vpk)

TOMMY FRANZÉN (vpk)

LARS-OVE HAGBERG (vpk)